

Olsztyn, dnia 09 października 2019r.

PS-VI.431.1.58.2019.ICH

Pani
Ewa Gronowska
Kierownik Gminnego Ośrodka
Pomocy Społecznej
w Świątajnie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Działając na podstawie upoważnienia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr FK-IV.0030.779.2019 z dnia 21 sierpnia 2019 roku /akta kontroli str. 1/ zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, w składzie:

1. Izabela Chowańska - główny specjalista, kierująca zespołem kontrolnym oraz
2. Iwona Czmochowska - główny specjalista,

przeprowadził kontrolę problemową w trybie zwykłym w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Świątajnie z siedzibą przy ul. Spółdzielczej 4, 12-140 Świątajno. Czynności kontrolne rozpoczęto w dniu 4 września a zakończono w dniu 6 września 2019 roku. Przedmiotem kontroli były formy pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w świetle przepisów:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2019, poz. 1111 ze zm.) – zwanej dalej ustawą,
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 roku w sprawie szkoleń na asystenta rodziny (Dz. U. z 2011 r., poz. 1608).

W wystąpieniu pokontrolnym użyto następujących skrótów:

1. GOPS/jednostka/jednostka kontrolowana/Ośrodek – co oznacza: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świątajnie,
2. Kierownik GOPS/ Kierownik - co oznacza: Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątajnie – panią Ewę Gronowską,
3. Statut – co oznacza: Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątajnie,
4. Regulamin – co oznacza: Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątajnie,
5. Plan – co oznacza: plan pracy z rodziną, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy,
6. Asystent – co oznacza: asystenta rodziny, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zatrudnionego w Ośrodku,
7. Gmina – co oznacza Gminę Świątajno.

Kontrola obejmowała okres od dnia 1 stycznia 2018 roku do dnia jej zakończenia. Fakt jej przeprowadzenia odnotowano w rejestrze prowadzonym przez jednostkę. Kontrolę przeprowadzono w obecności pani Ewy Gronowskiej – Kierownika GOPS oraz asystenta

rodziny zatrudnionego w Ośrodku. Ustaleń dokonano w oparciu o analizę prowadzonej w jednostce dokumentacji merytorycznej, informacje i wyjaśnienia przekazane bezpośrednio przez wyżej wymienione osoby oraz akta osobowe w zakresie dokumentacji potwierdzającej kwalifikacje zawodowe asystentów.

Działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą ocenia się **pozytywnie z nieprawidłowością.**

USTALENIA KONTROLI

1. Przedmiot kontroli w dokumentach organizacyjnych kontrolowanej jednostki

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świątąjnie, jest jednostką organizacyjną działającą na terenie Gminy Świątąjno. W okresie objętym kontrolą działał na podstawie:

- Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątąjnie, przyjętego Uchwałą Nr XVI/116/2012 Rady Gminy Świątąjno z dnia 29 maja 2012 roku, zmienianego Uchwałą Nr XVIII/112/2016 Rady Gminy Świątąjno z dnia 21 marca 2016 roku /**akta kontroli str. 2-7/**,
- Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątąjnie, wprowadzonego Zarządzeniem Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątąjnie, nr 2/2012 z dnia 18 czerwca 2012 roku /**akta kontroli str. 8-14/** wraz ze zmianami wprowadzonymi Aneksm Nr 2 do Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątąjnie, będącego Załącznikiem Nr 1 do Zarządzenia NR GOPS 7/2014 Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątąjnie, z dnia 20 października 2014 roku /**akta kontroli str. 15/**.

Kontrolowana jednostka, zgodnie z zapisami Statutu, realizuje zadania na podstawie obowiązującego prawa, w tym na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

2. Trzyletni gminny program wspierania rodziny

Do zadań własnych gminy, zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy, należy m.in. opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Kontrolującym przedłożono obowiązujący w okresie objętym kontrolą *Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2017-2019*, przyjęty Uchwałą Nr XXX/184/2017 Rady Gminy Świątąjnie z dnia 1 marca 2017r. /**akta kontroli str. 16-22/**. W Programie uwzględniono diagnozę sytuacji w Gminie Świątąjno w zakresie wspierania rodziny, zaplanowano działania oraz wskazano ich realizatorów, określono też wskaźniki osiągnięcia celów. Jako cel główny przyjęto: *Stworzenie systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.*

3. Zgodność zatrudnienia asystentów rodziny z wymaganymi kwalifikacjami oraz tworzenie możliwości podnoszenia przez nich kwalifikacji.

W GOPS w Świątąjnie, w okresie podlegającym kontroli, zadania z zakresu wspierania rodziny wykonywał 1 asystent, który zatrudniony był w wymiarze 1 etatu, na podstawie umowy o pracę, w systemie zadaniowego czasu pracy. Na podstawie udostępnionych dokumentów

stwierdzono, że asystent rodziny posiadał wymagane kwalifikacje zawodowe, określone w art. 12 ust. 1 tj. wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika.

W teczce akt osobowych znajdowały się oświadczenia asystenta, potwierdzające spełnianie przez niego warunków, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2-4 ww. ustawy, to jest o:

- niepozbawieniu / nieograniczeniu władzy rodzicielskiej,
- braku obowiązku alimentacyjnego,
- nieskazaniu prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Asystent rodziny, w myśl art. 12 ust. 2 ustawy, systematycznie podnosił swoje kwalifikacje poprzez samokształcenie, wymianę doświadczeń z innymi asystentami oraz udział w licznych szkoleniach, na które kierował go Ośrodek. Zatem należy stwierdzić, że w myśl art. 176 pkt 2 ustawy, tworzył możliwości podnoszenia przez niego kwalifikacji.

Stwierdzono, iż praca asystenta nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie Gminy Świętajno, co jest zgodne z art. 17 ust. 3 ustawy. Ponadto, stosownie do art. 17 ust. 4 wyżej wskazanego aktu prawnego, asystent rodziny nie prowadził postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę. /akta kontroli str. 25-26/.

4. Tryb przydzielania i realizacja zadań asystenta rodziny.

Ustalono, że w Ośrodku nie wprowadzano w formie wewnętrznych zarządzeń odrębnych regulacji dotyczących pracy asystenta i sposobu jej dokumentowania. Ustalono, że w okresie objętym kontrolą wsparciem asystenta rodziny objęto 14 rodzin – wykaz rodzin stanowi **akta kontroli str. 27**. Żadna z rodzin nie była objęta wsparciem asystenta na mocy Ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz.473), bowiem w okresie podlegającym kontroli do Ośrodka nie wpłynął wniosek o koordynację poradnictwa, o którym mowa w powyższym akcie prawnym. Jedną z rodzin objęto wsparciem na wniosek sądu.

Szczegółowej analizie poddano 5 teczek rodzin, w tym:

- 2 teczki rodzin, z którymi zakończono współpracę ze względu na poprawę sytuacji rodziny i realizację zamierzonych celów,
- 2 teczki rodzin, z których dzieci przebywały w pieczy zastępczej,
- 1 teczkę rodziny, która została zobowiązana do współpracy z asystentem przez sąd /**akta kontroli str. 28-30**/.

Wszystkie rodziny objęte zostały pomocą ze względu na występujące problemy z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Z informacji podanych przez Kierownika wynika, że najczęstszą przyczyną występujących w rodzinie problemów było nadużywanie alkoholu, a co za tym idzie zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze, problemy z prowadzeniem gospodarstwa domowego i nierzadko przemoc.

Ustalono, że zgodnie z art. 11 ustawy, w przypadku powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pracownik socjalny, w każdym przypadku, przeprowadzał wywiad środowiskowy, w treści którego odnotowywał informację o konieczności przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, następnie składał odrębny wniosek do Kierownika o wsparcie rodziny w formie asystenta rodziny. Kierownik, po dokonaniu analizy sytuacji rodziny pod kątem zagrożeń w obszarach socjalno-

bytowym, opiekuńczo-wychowawczym i zdrowotnym, podejmował decyzję o zasadności przydzielenia rodzinie pomocy w formie asystenta. We wszystkich poddanych analizie teczkach znajdowała się pisemna zgoda rodziny na podjęcie współpracy z asystentem.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy do zadań asystenta rodziny należy w szczególności opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym a w przypadku rodzin, z których dzieci przebywają w pieczy zastępczej – także z koordynatorami pieczy zastępczej. W myśl art. 15 ust. 3 ustawy, plan pracy obejmuje zakres realizowanych działań, mających na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, a także powinien zawierać terminy ich realizacji i przewidywane efekty. Obowiązujące w okresie objętym kontrolą plany pracy zawierały opis zaplanowanych działań z planowanymi terminami wykonania oraz wskazaniem osoby odpowiedzialnej za wykonanie poszczególnych działań (asystenta lub członka rodziny) a także przewidywane efekty podejmowanych działań. Poddane analizie plany były opracowywane i realizowane we współpracy z członkami rodziny (o czym świadczą podpisy), brakowało natomiast udokumentowania konsultacji planów z pracownikiem socjalnym oraz koordynatorem pieczy zastępczej w przypadku planów rodzin, których dzieci umieszczono w pieczy zastępczej. Kierownik Ośrodka w pisemnym wyjaśnieniu, stanowiącym akta kontroli **str. 31** podała, iż *„...asystent rodziny jest w stałym kontakcie osobistym z pracownikami socjalnymi GOPS w Świątynie oraz w stałym kontakcie telefonicznym z koordynatorem pieczy zastępczej. Ponadto asystent uczestniczy w spotkaniach organizowanych przez PCPR w Szczytnie oraz Dom Dziecka w Pasymiu, które mają na celu omówienie sytuacji rodziców biologicznych dzieci przebywających w pieczy zastępczej. W/w działania asystent dokumentuje w dzienniku pracy asystenta z rodziną”*. Kontrolującym przedstawiono dokumentację asystenta z wpisami świadczącymi o dokonywaniu konsultacji z pracownikiem socjalnym oraz koordynatorem pieczy zastępczej podczas sporządzania planu pracy z rodziną /**akta kontroli str. 33-40**/. Wobec powyższego uznano, że zadanie określone w art. 15 ust. 1 pkt 1 i 2 realizowano zgodnie z zapisem prawa, jednakże Kierownikowi i asystentowi udzielono szczegółowego instruktażu odnośnie konieczności dokumentowania konsultacji planów pracy z rodziną.

Asystent dokumentował swoją pracę z rodziną poprzez prowadzenie dziennika pracy z rodziną, sporządzanie oceny wstępnej środowiska rodzinnego oraz sprawozdań miesięcznych, w których odnotowywał między innymi datę, czas oraz przebieg pracy z rodziną i podjęte działania.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, asystent winien dokonywać okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku i przekazywać ją podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy, tj. Kierownikowi Ośrodka, który zatrudnia asystenta rodziny. W kontrolowanej jednostce w czterech przypadkach (na pięć poddanych szczegółowej kontroli) okres pomiędzy ocenami sytuacji rodziny wynosił więcej niż 6 miesięcy. Ustnie, a także w pisemnym oświadczeniu stanowiącym **akta kontroli str. 41**, Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że przyczyną powyższej nieprawidłowości było sporządzanie ocen po upływie 6 miesięcy od daty powstania planu pracy z rodziną - a ten powstawał czasami po 2-3 miesiącach współpracy. Powyższa nieprawidłowość wynikająca także z niewłaściwej interpretacji przepisów prawa, mogła mieć wpływ na efektywność podejmowanych działań, zmierzających do poprawy funkcjonowania rodziny.

W wyniku analizy przedłożonej dokumentacji stwierdzono, iż asystent przekazywał okresowe oceny sytuacji rodziny Kierownikowi, o czym świadczyły pieczęć i podpis Kierownika na ww. dokumentach.

W sytuacji, gdy w pracy asystenta z rodziną osiągnięto cele lub współpraca nie mogła być kontynuowana, podejmowano decyzję o zakończeniu współpracy. W przypadku jej zakończenia, asystent monitorował funkcjonowanie rodziny oraz sporządzał notatki służbowe, potwierdzające realizację zadania, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt.16 ustawy.

Na podstawie analizy dokumentacji prowadzonej przez asystenta rodziny stwierdzono, że udzielał on pomocy w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, w tym poprawy warunków mieszkaniowych, w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi, w rozwiązywaniu problemów psychologicznych (np. poprzez pomoc w umówieniu wizyty u specjalisty), wspierał aktywność społeczną członków rodzin, motywował do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, współpracował z zespołem interdyscyplinarnym.

Asystent wykonując swoje czynności współpracował z przedstawicielami instytucji takich jak: przedszkola, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zespół interdyscyplinarny, sąd.

5. Formy pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Wykaz form i dane liczbowe dotyczące realizacji niżej wymienionych zadań stanowi akta kontroli str. 23-26.

▪ Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne

W okresie objętym kontrolą Gmina zapewniała rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych dostęp do specjalistycznego poradnictwa głównie poprzez pomoc psychologa oraz prawnika zatrudnionych w Punkcie Konsultacyjnym GOPS w Świętajnie. Specjaliści ci współpracowali z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i świadczyli bezpłatną pomoc, szczególnie osobom i rodzinom doznającym przemocy, rodzinom w których żyją osoby nadużywające alkoholu, współuzależnione i uzależnione oraz, w których występują inne trudności, w tym również w wychowywaniu dzieci.

▪ Terapia i mediacje

Ustalono, że w badanym okresie rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych z uwagi na problem alkoholowy mogły korzystać z terapii prowadzonej przez terapeutę ds. uzależnień, zatrudnianego przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a także terapeutów Przychodni Terapii Uzależnienia od Alkoholizmu czy Centrum Psychiatrii Anima w Szczytnie. Zajęcia dla rodzin z problemami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej prowadzone przez pedagoga, psychologa i specjalistę pracy z rodziną odbywały się w szkołach podstawowych na terenie Gminy. W przypadku rodzin, w których wskazana byłaby mediacja – Ośrodek wskazywał mediatora Sądu Rejonowego w Szczytnie.

- Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne

Z informacji przedłożonej przez Kierownika wynika, że w okresie podlegającym kontroli, GOPS w Świątynie nie świadczył usług dla rodzin, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych z uwagi na brak wniosków o pomoc w takiej formie.

- Pomoc prawna, w tym w zakresie prawa rodzinnego

Ustalono, że poradnictwo prawne dla wszystkich mieszkańców Gminy prowadzono w Ośrodku. Prawnik zatrudniony przez GOPS w Punkcie Konsultacyjnym udzielał porad prawnych, konsultacji, pomocy w redagowaniu pism urzędowych czy sądowych.

- Organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub grupami samopomocowymi.

Z informacji przedłożonej przez Kierownika jednostki kontrolowanej wynika, że w okresie podlegającym kontroli w ramach działalności Punktu Konsultacyjnego funkcjonowała terapeutyczna grupa wsparcia dla osób współzależniących.

Rodzice pragnący pogłębić swą wiedzę i wzmocnić kompetencje i umiejętności opiekuńczo-wychowawcze brali udział w warsztatach dla rodziców, prowadzonych w świetlicy „Iskierka” w Świątynie prowadzonych przez pedagoga na podstawie autorskiego programu.

6. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego

Kierownik GOPS poinformowała kontrolujących, że na terenie Gminy nie funkcjonowały placówki wsparcia dziennego w rozumieniu ustawy o wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustalono natomiast, że w Świątynie cztery dni w tygodniu, w godzinach 13-18 działał ośrodek wsparcia dla dzieci pn. „Iskierka”, w którym ze środków pochodzących z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych był zatrudniony instruktor ds. kulturalno-oświatowych i prowadził zajęcia z dziećmi. Natomiast jeden dzień w tygodniu pracownik ten prowadził zajęcia w świetlicach wiejskich funkcjonujących na terenie Gminy, tj. w Kolonii, Jerutach i Spychowie. Ponadto, w świetlicach wiejskich prowadzono zajęcia dla dzieci przez pracowników Gminnego Ośrodka Kultury. W 2019 roku na wniosek asystenta rodziny pięcioro dzieci z rodzin objętych wsparciem asystenta brało udział w koloniach letnich z programem socjoterapeutycznym, finansowanych ze środków GKRPA.

7. Funkcjonowanie rodzin wspierających.

Z przedłożonej kontrolującym dokumentacji wynika, że w Gminie żadna z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych nie była objęta pomocą rodziny wspierającej. W okresie objętym kontrolą nie podejmowano działań mających na celu tworzenie rodzin wspierających ze względu na brak zgłoszonych w tym zakresie potrzeb.

8. Uwagi i wnioski:

Na podstawie przeprowadzonych czynności kontrolnych wnioskować można że rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych Ośrodek zapewniał dostęp do różnych form wsparcia. Niemniej jednak, rekomenduje się dalszy rozwój systemu wsparcia rodziny i podjęcie działań mających na celu zwiększenie dostępności rodzin

do wszystkich form wsparcia, przewidzianych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Stwierdzono także, że asystent udzielał rodzinom wsparcia w szerokim zakresie stosując różnorodne metody pracy z rodziną w celu uzyskania jak najlepszych efektów pracy służącej poprawie sytuacji rodziny.

9. Zalecenia

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, działając w oparciu o art. 197d ust.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wnoszę o podjęcie przez Kierownika, jako osoby odpowiedzialnej za jej powstanie, stosownych działań oraz realizację następującego zalecenia:

1. Dokonywać okresowej oceny sytuacji rodziny zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tj. nie rzadziej niż co pół roku. **Termin realizacji – na bieżąco.**

Kontrolowanej jednostce przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego i/lub zawartych w nim zaleceń pokontrolnych na zasadach określonych w art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin na wniesienie zastrzeżeń wynosi 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego wraz z zaleceniami. W przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń, proszę o poinformowanie Wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych, w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia.

Podstawa prawna:

- § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz. U. 2015 poz. 1477),
- art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 1111 ze zm).

Z up. WOJEWODY
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO
Joanna Jankowska-Kastrau
ZASTĘPCA DYREKTORA
Wydziału Polityki Społecznej

GLÓWNY SPECJALISTA

Iwona Czmochowska
GLÓWNY SPECJALISTA

Izabela Chowańska

KIEROWNIK ODDZIAŁU

Katarzyna Brewka

